

SOME DATA ABOUT TWO TEACHERS WHO LED THE CENTRAL LIBRARY OF SUCEAVA IN THE FIRST QUARTER OF A CENTURY AFTER ITS ESTABLISHMENT. DEDICATION AND PASSION IN A CONSCIENTIOUSLY CHOSEN VOLUNTEER.

Ienache (Adamovici) Simona Teodora
PhD. student, „Ștefan cel Mare” University of Suceava

Abstract: Founded by the "Romanian School" society but through the combined effort of Suceava contributors, intellectuals and ordinary people alike, in the desire to leave a necessary and representative institution for the city of Suceava, the Central Library opens its doors on the evening of December 12, 1923, in the presence of Professor Dr. Eusebie Popovici (1863-1938), the founder of law, and a select audience. Among those invited were teachers of the "Ștefan cel Mare" High School, the mayor, the prefect, intellectuals from other localities. Among them were those who would lead the institution until 1950, a difficult historical period, when the Central Library became the Regional Library in the new regime. In a volunteering that will cover a quarter of a century, those who were at the helm of the institution managed to keep the original collections, to enrich them and to shelter some of the old publications, undesirable for the new rule.

Keywords: central library, volunteer teachers, the "Romanian School" society, evacuation, fund's reconstitution.

O mare parte dintre instituțiile cu profil cultural poartă numele fondatorului, proprietarului sau donatorului. Biblioteca Bucovinei, inițial Biblioteca Centrală a Sucevei, poartă azi numele ilustrului cărturar bucovinean I. G. Sbiera (1.11.1836, Horodnic de Jos, Rădăuți-22.10.1916, Cernăuți), profesor universitar și membru fondator al Academiei Române, dar care a fost legat de Cernăuți prin educația și apoi prin profesia exercitată¹ și nicidecum de Suceava. El a fost unul dintre cei care au militat pentru deschiderea unei biblioteci românești la Cernăuți, Biblioteca gimnaziștilor români, cu sprijinul și implicarea mentorului său, profesorul Aron Pumnul. A fost custodele ei, administrând-o între 1863 și 1871, an în care a transferat biblioteca către Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina. Din anul 1871 el devine custodele Bibliotecii Țării (înființată în 1851) din Cernăuți, care din 1875 va fi preluată și administrată de Universitatea nou înființată (1875). I. G. Sbiera rămâne custodele Bibliotecii Universității până în anul 1881, an în care trece de la suplinitor la profesor universitar titular al Catedrei de limba română².

Ca omagiu adus personalității complexe dar și în amintirea primei biblioteci a Bucovinei, *Biblioteca Țării*, profesorul Emil Satco, cunoscut bibliograf și cercetător sucevean, a militat pentru acordarea titlaturii de Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera, pe

¹ Vezi Elena Pintilei: *Activitatea de bibliotecar a eruditului cărturar Ion a lui Gheorghe Sbiera*, în „Studium”, XI, 2018, p.17-19, http://studium.ugal.ro/ARTICOLE_STUDIUM/ARTICOLE_STUDIUM11/1102_PINTILEI.pdf (accesat în data de 27 februarie 2021).

² Vezi Alis Niculică: *Ion G. Sbiera-Coordonate ale vieții și operei*, în „Codrul Cosminului”, nr. 10, 2004, p. 254-255, <http://codrulcosminului.usv.ro/CC10/Sbiera.pdf> (accesat în data de 1 martie 2021).

care instituția o va primi și purta începând cu anul 1993. Poate că în această alegere a contat și recunoștința pe care i-o purta nepotului, prof. emerit Ion Sbiera care împreună cu soția sa, Ilaria, au donat în 1990 o colecție impresionantă de carte (peste 3000 de volume), cea mai mare parte fiind tipărite în perioada interbelică și o parte purtând autografele unor personalități, cărți poștale ilustrate și corespondență.

Totuși, legătura lui I.G.Sbiera cu această instituție este una onorifică, care amintește mai curând de Cernăuți și de mediul academic. Ctitorul de drept a fost complet și nedrept uitat de istorie iar iubita instituție suceveană nu amintește astăzi de părintele ei. Acesta a fost dr. Eusebie Popovici (20.10.1863 la Ruși-Mănăstioara, Suceava-15.11.1937, Suceava), unul dintre edilii Sucevei, profesor renumit, important om de fapte și cel care a sperat și a împlinit visul unui grup de suceveni și anume Biblioteca Centrală. Elev al Liceului „Ștefan cel Mare” (1878-1882), absolvent al Facultății de filologie și filosofie a Universității Cernăuți (1882-1886), cu un doctorat la Innsbruk (1905), se va întoarce ca profesor la același prestigios liceu, care a dat nume sonore, luptători neînfricați pentru drepturile și reușitele culturii bucovinene. Dascăl înăscut, profesor de reală vocație, primar al orașului în două mandate (1918-1919 și 1926-1927) și președinte ori membru al societăților culturale, a reprezentat Suceava în Consiliul Național, în Congresul general al Bucovinei și în Parlamentul României între 1920 și 1921, apoi între 1926 și 1927³. În 1919 a avut în plan deschiderea unei biblioteci publice, gândită cu ceva ani înainte, a încercat să adune publicații provenite din bibliotecile societăților culturale, devastate de ruși în anii de ocupație. Nu a reușit atunci, din motive financiare ușor de imaginat, mai ales că abia se terminase războiul. Au urmat ani grei și mai târziu, datorită crizei economice accentuate dar și-a urmat visul, împreună cu alți intelectuali ai Sucevei. Constituită la început din biblioteci personale cumpărate de la profesorii Animpodist Dașchevici și Nicolae Tarasievici, care însumau peste 200 de volume, s-au adăugat cu timpul donații ori au fost achiziționate alte publicații, pentru a satisface gustul diversificat al cititorilor. Biblioteca nu era văzută doar ca o instituție culturală cu un profil strict ci ca un spațiu de recreere, „de petrecere a timpului liber”, foarte actual și astăzi. Cu ajutorul a doi profesori de la Liceul „Ștefan cel Mare”, Nicon Turturean și Cornel Sorocean, care au preluat donațiile și au așezat colecțiile după criteriile vremii, Biblioteca Centrală și-a deschis în după-amiaza zilei de 12 decembrie 1923 pentru prima dată porțile. Un fond de carte de aproximativ 2000 de volume au fost puse la dispoziția cititorilor. Prima clădire care a găzduit Biblioteca Centrală se afla la capătul de jos al străzii „6 Noiembrie”, o clădire veche de înainte de 1900. Ridicată de societatea „Școala Română” pentru orășenii români care doreau un loc de întâlnire pentru ei și pentru activitățile lor culturale dar și comerciale, necesita îmbunătățiri.

Nu mă voi opri asupra realizărilor prof. Eusebie Popovici dar este necesar să reamintesc faptul că el a fost președinte al mai multor societăți culturale și de binefacere din orașul Suceava. Din această poziție a reușit, cu sprijinul unor demni și luminați bărbați, dispuși la sacrificii personale în favoarea semenilor, să coaguleze pătura medie a

³ Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, volumul II, Suceava, 2004, p. 247.

societății sucevene în vederea finalizării unui proiect care a fost pentru scurt timp simbolul Sucevei: Casa Națională, ridicată în 1932, prin subscripție publică. Clădire în stil clasic, gândită special pentru adăpostirea în condiții optime a Bibliotecii Centrale după planurile arhitectului Anton Konrad Bittner, această clădire nu a trecut proba timpului. Regimul comunist a preluat clădirea în 1948, administrând-o timp de 20 de ani, apoi autoritățile au demarat procesul de demolare, trecut sub tăcere. Puțini mai sunt cei care își amintesc azi acea clădire și doar fotografiile de epocă mai readuc în memorie centrul vechi al orașului, care a fost demolat în anii '70-'80.

Revenind la Biblioteca Centrală a Sucevei, instituția ctitorită de dr. Eusebie Popovici, a fost păstorită timp de 20 de ani de profesorul de limba germană de la Liceul „Ștefan cel Mare”, Cornel Sorocean. Un om devotat meseriei, pe care a îndeplinit-o cu abnegație, cu dăruire, în mod voluntar. Din păcate nu ne-a rămas nici un document de evidență sau vreun act, vreo notiță scrisă de mâna lui. Cu siguranță acestea au existat dar cel mai probabil au fost risipite ori distruse în 1944, în timpul ocupației sovietice. Cornel Sorocean (25.03.1876, Mahala, Cernăuți- 14.04.1944, Suceava) este menționat ⁴ în această funcție începând cu anul 1924⁵, deci imediat după constituire, ca fiind „sufletul Sucevei cărturare”⁶. „Dl. Profesor Cornel Sorocean e bibliotecar la Biblioteca Centrală unde, printr-o stăruitoare și continuă muncă, ne-a dat cea mai bogată bibliotecă publică din orașul nostru⁷. Remarcăm, cu deosebită satisfacție că domnul profesor Sorocean arată deosebită sollicitudine față de elevii liceului nostru, mai ales cei din clasele VI și VII, împrumutându-le cărți, în legătură cu materia de limbă română. În aceste vremuri de o excesivă criză și scumpetea cărților beletristice, gestul d-lui C. Sorocean merită să fie remarcat”⁸. „Cu aceeași osârdie recunoscută de toți sucevenii, dl. prof. Cornel Sorocean conduce bogata Bibliotecă Centrală din orașul nostru. Întrucât acest focar de cultură posedă cărți rare și nenumărate colecții de reviste valoroase, necesare școalelor secundare, elevii liceului nostru (mai ales cei din cl. VI și VII) se bucură de o largă sollicitudine din partea d-lui bibliotecar, punându-le la dispoziție operele clasicilor români”⁹. Aceste consemnări vorbesc despre caracterul și pasiunea profesorului pentru noua instituție pe care o conducea, fiind conștient de moștenirea pe care o va lăsa generațiilor viitoare. A reușit să îmbogățească fondul de carte, oferindu-i o dimensiune nouă mai ales din punct de vedere al conținutului și dezvoltării. Precizează el într-o cerere către Primăria Sucevei: „Biblioteca Centrală dispune astăzi de o importantă

⁴ „Anuarul Liceului ort. or. «Ștefan cel Mare» în Suceava, întocmit la finele anului școlar 1926/27 de directorul liceului, Vasile Burduhos”, Suceava, Tipografia Hermann Beiner, 1927, p. 10.

⁵ Leca Morariu, *Biblioteca Centrală din Suceava*, rubrica „Cronică”, în „Junimea Literară”, XIII, nr.5-6, mai-iunie, Cernăuți, 1924, p. 278 și 279.

⁶ Pe pagina de titlu a cărții *Cântece pentru Lu*, Editura „Bucovina”, I.E. Torouțiu, București, 1936, George Voevidca semnează următorul autograf: „Sufletului Sucevei cărturare, Domnului Prof. Cornel Sorocean, profund respectoasă închinare. Câmpulungul Moldovei; Iunie 1936”. Cartea se găsește în colecțiile secției „Fond Bucovina”, a Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera”, Suceava.

⁷ Referire la micile biblioteci ale Societăților culturale, despre care am amintit mai sus și care, la rândul lor, erau publice.

⁸ „Anuarul Liceului «Ștefan cel Mare» în Suceava, publicat la finele anului școlar 1929/30”, întocmit de Vasile Burduhos, Suceava, Tipografia Hermann Beiner, 1930, p. 25.

⁹ „Anuarul Liceului. «Ștefan cel Mare» în Suceava, publicat la finele anului școlar 1930/31”, întocmit de Vasile Burduhos, Suceava, Tipografia Hermann Beiner, 1931, p. 45.

colecție de scrieri și opuri literare și științifice, al căror număr este de aproape 8000 opuri și volume. Biblioteca Centrală întreține un cabinet de lectură înzestrat cu cele mai valoroase scrieri periodice și reviste literare și științifice românești. Biblioteca Centrală, având menirea să organizeze și biblioteci filiale, a pregătit și o bibliotecă pentru Internatul «Vasile Cocârlă», urmând ca și aceasta să fie predată în curând destinației. Mijloacele bibliotecii sunt însă deocamdată modeste, iar necesitatea de a completa pe cât posibil Biblioteca Centrală și a înființa și alte biblioteci filiale fiind o datorie imperioasă națională, patriotică și de prestigiu pentru orașul Suceava, cu onoare Vă rugăm să binevoiți a acorda din excedentul Casei de Credit pentru Biblioteca Centrală și scopurile ei eminent culturale, o subvenție amăsurată”. Răspunsul primarului¹⁰ a venit în aceeași zi și s-a soldat cu un adaos de 4000 de lei. A organizat o sală de lectură, a susținut și materializat proiectul „zilei cărții”¹¹ (1934), inițiat la București în 1930, a editat „Catalogul Cărții Sucevene”¹² (1933), o secție „pentru cetățenimea română” (1936), a avut în plan organizarea unui „Muzeu literar al Sucevii”, ca secție a Bibliotecii Centrale, inițiativă stopată însă de criza financiară și moartea dr. Eusebie Popovici la 15 noiembrie 1937. În paginile Anuarului Liceului „Ștefan cel Mare”, activitatea lui la catedră și pasiunea sa extracurriculară era apreciată astfel: „Suceava culturală”¹³ se poate mândri cu o instituție unică în felul ei «Biblioteca Centrală», condusă cu atâta destoinicie și abnegație de dl. prof. C. Soroceanu, care fără nici o recompensă lucrează zilnic, ore întregi, în localul bibliotecii și nu-l vei vedea o dată pe stradă fără să aibă servieta doldora de cărți, fie proaspăt cumpărate, fie scoase de la legător. Rămân uimiți toți vizitatorii Sucevei de promptitudinea cu care se cumpără, se leagă și se pune în mâna cititorilor orice carte românească nou apărută, originală sau tradusă. Afară de aceasta, harnicul nostru bibliotecar cumpără și în original și cele mai remarcabile opere franceze și germane. La fel și revistele noastre principale, se găseau frumos orânduite în sala de lectură. Menționăm cu deosebită satisfacție că și anul acesta, de ziua cărții, dl. prof. C. Soroceanu a organizat o expoziție a cărții sucevene, augmentată cu opere noi, pe care le adună cu o patimă hagitodosiacă, astfel că și «Catalogul Cărții Sucevene», tipărit de d-sa, acu-i anul, a sporit considerabil. Dacă Universitatea Cernăuțeană se poate mândri cu adevărat, cu expoziția aranjată, estimp, purtând denumirea de «Bucovina în cărți și icoane», apoi Suceava poate fi considerată, sub acest raport, ca o surată mai mică, însă demnă de Alma Mater din Cernăuți”¹⁴ (consemna prof. Ștefan Pavelescu). Corneliu Soroceanu a continuat să conducă Biblioteca Centrală și după ce s-a pensionat în 1938, și

¹⁰ SJSAN, Fond *Primăria orașului Suceava*, d.11/1930, f.59.

¹¹ Adresa nr. 672/1933, prin care Primăria Sucevei este înștiințată de către Ministerul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor, Casa Școalelor și a Culturii poporului, că „pentru 20 Mai curent organizează o zi a cărții, cu prilejul căreia va avea loc la București un congres comun al scriitorilor, editorilor, librarilor și bibliotecarilor. MS Regele a binevoit a acorda Înaltul său patronaj acestei manifestări. Cu aceiași ocaziune se vor aranja expoziții de cărți și vitrine speciale la librării, cu cărți originale românești”, la SJSAN, Fond *Primăria Suceava*, d. 6/1934, f. 30.

¹² Cornel Soroceanu, *Catalogul Cărții Sucevene*, Suceava, Tip. Bucur Orendovici, 1933, editată de Biblioteca Centrală din Suceava, secția Muzeul Literar.

¹³ Este și titlul unei rubrici din paginile revistei „Junimea literară”, în care sunt prezentate evenimente culturale sucevene.

¹⁴ „Anuarul Liceului «Ștefan cel Mare» în Suceava, publicat la finele anului școlar 1933/34”, întocmit de Vasile Burduhos, Suceava, 1934, p. 24.

a militat pentru ca Biblioteca Centrală să fie proprietara de drept a Casei Naționale, așa cum o gândise Eusebie Popovici, atunci când a intervenit ruptura acționariatului asupra societății „Casa Națională” după dispariția ctitorului ei. Nu știm exact când a părăsit Biblioteca, el s-a stins în 14 aprilie 1944, dar ținând seama de pasiunea și implicarea cu care a ținut vie această instituție, putem presupune că a stat până aproape de sfârșit la cîrma ei.

Anul 1944 și degradingolada evacuării, trecerea armatei sovietice prin Suceava și distrugerile provocate, aruncă Biblioteca Centrală într-un con extrem de umbrat. Știm doar că în subsolurile generoase ale Casei Naționale au stat adăpostite lăzi cu documente, cărți și bunuri care au fost răscolite imediat după instaurarea noului regim. Bietul profesor Cornel Sorocean nu a mai apucat să-și vadă munca risipită de cei care voiau să rupă orice legătură cu trecutul. De aceea și Casa Națională a fost preluată de noua orânduire, schimbându-i parțial destinația. Oricum lumea avea alte griji și alte preocupări în acei ani cumpliți, în plină sovietizare, comunizare, lipsuri de tot felul și foamete. Biblioteca Centrală probabil dispăruse din mintea și preocupările sucevenilor. Dar asta doar pentru o perioadă scurtă.

În 1945, fondul de carte a fost preluat de un alt profesor, Adrian Petroaie (25.02.1907, Drăgoiești-23.06.1982, Drăgoiești), la fel de dedicat și conștient de păstrarea patrimoniului cultural moștenit. El s-a ocupat timp de 8 ani voluntar (i s-a impus probabil), la fel ca și predecesorul său, de reorganizarea fondului de carte adăpostit la subsolul Casei Naționale. Se povestește că a reușit să ascundă cărțile indezirabile noului regim salvându-le de la ardere și distrugere. O parte se regăsesc la Fond Bucovina, secție a Bibliotecii Bucovinei „I.G.Sbiera”. Sigur că a trebuit să separe din tot inventarul de publicații o parte care urma să fie distrusă dar a făcut în așa fel încât să mai păstreze câte un exemplar dintre cele mai valoroase. Originar din Drăgoieștii Sucevei, profesorul Adrian Petroaie făcea parte din generația școlită la Cernăuți. A fost mai întâi elev al Liceului „Ștefan cel Mare” din Suceava, acolo unde s-a și întors să predea limba franceză, ani mai târziu. Funcția de bibliotecar onorific al Casei Naționale, adică al Bibliotecii Centrale, a îndeplinit-o în paralel cu cea de profesor și pentru că trecea drept un tip corect, sânguincios și nu avea obligații familiale, nefiind căsătorit. A fost pus să organizeze și să țină prelegeri și conferințe la Universitatea Populară, ce propovăduia noua ideologie și activa tot în frumoasa clădire a Casei Naționale, din care au fost înlăturate toate urmele „burghezo-moșierești”, reprezentate de prăvăliile micilor meseriași și sediile societăților culturale. Nu sunt date despre activitatea desfășurată la Biblioteca Centrală dar fostul director din anii 1990-2004, dl. Ioan Pînzar relatează că biblioteca funcționa după amiaza și prin 1950 a fost numit director al instituției un muncitor zețar, tipograf sucevean, care a lucrat timp de 3 ani împreună cu profesorul Petroaie până în 1952. Din 1956, s-a impus prezența unor directori cu studii superioare. Adrian Petroaie s-a desprins de Biblioteca Regională, continuându-și activitatea de dascăl la liceu, apoi a trecut la catedra de Filologie a Institutului Pedagogic de 3 ani nou înființat, din 1964 până în 1971, în calitate de rector, și s-a pensionat. Despre activitatea

acestui profesor la Biblioteca Centrală nu există consemnări, dar mai sunt persoane¹⁵ vârstnice care și-au amintit câte ceva despre el.

Perioada anilor de început al deceniului al V-lea, referitoare la activitatea Bibliotecii Centrale nu este consemnată nicăieri, câteva aspecte legate despre activitățile de „muncă cu cartea” și „muncă cu masele” le-am desprins din articole de presă publicate în cotidianul local „Zori Noi”, și acestea sumare în conținutul fixat mai curând asupra activismului cultural și avântului proletar decât asupra unor evenimente culturale sau numărul și frecvența cititorilor, ori poate despre starea și condițiile în care funcționa. Abia începând cu anul 1956 s-a constituit Arhiva Bibliotecii Bucovinei „I.G.Sbiera”.

Ca o concluzie ce se poate desprinde este aceea că Suceava a avut parte de câțiva oameni inimoși, cu studii temeinice și activitate intelectuală desfășurată în mediul didactic, înțelegând astfel rolul și importanța unei biblioteci pentru comunitate și dezvoltarea individuală și de asemenea de prestigiul pe care îl oferă urbei. Trebuie remarcată legătura între Biblioteca Centrală și Liceul „Ștefan cel Mare”, la care au fost profesori atât întemeietorul Bibliotecii, dr. Eusebie Popovici, cât și cei doi conducători voluntari: prof. Cornel Soroceanu și Adrian Petroaie. Chiar dacă Biblioteca Centrală este una tânără, raportându-ne la vechimea instituțiilor de acest gen din teritoriu, misiunea ei este identică cu a celorlalte. Putem fi siguri că în perioada 1944-1947/48, dacă la cârma ei ar fi fost niște oameni cu o educație precară, conduși de zelul bolșevismului, cu siguranță nu am fi avut azi parte de regăsirea istoriei în publicațiile unei perioade ce s-ar fi dorit ștersă din memoria societății la un moment dat. Unele cărți și periodice pot fi găsite doar în biblioteca noastră. Mai există și lucrări care încă nu au fost cercetate, iar așa cum se prefigurează viitorul, din ce în ce mai puțini tineri vor fi interesați de descoperirea lor. E bine să fim recunoscători înaintașilor noștri, dr. Eusebie Popovici, care s-a îngrijit ca Suceava să aibă o bibliotecă publică, prof. Cornel Sorocean, care a adunat, organizat, păstrat și dezvoltat colecțiile inițiale și prof. Adrian Petroaie care a știut să țină departe de furia bolșevică și comunistă acest fragment din istoria Sucevei noastre atât de încercată.

BIBLIOGRAPHY

Morariu, Leca, *Biblioteca Centrală din Suceava*, în *Junimea Literară*, An XIII, nr.5-6, mai-iunie, Cernăuți, 1924.

Satco, Emil, *Enciclopedia Bucovinei*, volumul II, Suceava, 2004.

Periodice:

Anuarul Liceului ort. or. „Ștefan cel Mare” în Suceava, întocmit la finele anului școlar 1926/27 de directorul liceului, Vasile Burduhos, Suceava, Tipografia Hermann Beiner, 1927.

Anuarul Liceului „Ștefan cel Mare” în Suceava, publicat la finele anului școlar 1929/30, întocmit de Vasile Burduhos, Suceava, Tipografia Hermann Beiner, 1930.

Anuarul Liceului „Ștefan cel Mare” în Suceava, publicat la finele anului școlar 1930/31, întocmit de Vasile Burduhos, Suceava, Tipografia Hermann Beiner, 1931.

¹⁵ Prof. Rodica Belța și Florina Pașcanu, profesori de limba franceză, prima amintindu-și-l din Suceava, pe vremea când el se pensionase, ultima doamnă l-a avut profesor în perioada descrisă, la Liceul „Ștefan cel Mare”. De asemenea și-l mai amintește dl. Dumitru Balint, nonagenar, fotograf și memorialist în imagini al vechii Suceve.

Anuarul Liceului „Ștefan cel Mare” în Suceava, publicat la finele anului școlar 1933/34”, întocmit de Vasile Burduhos, Suceava, 1934.

Inedite:

SJSAN, Fond *Primăria orașului Suceava*

Relatări orale (2020, 2021): Balint Dumitru, prof. Belța Rodica, prof. Pașcanu Florina.

Resurse electronice:

http://studium.ugal.ro/ARTICOLE_STUDIUM/ARTICOLE_STUDIUM1,1/1102_PINTILEI.pdf

(accesat în data de 27 februarie 2021);

<http://codrulcosminului.usv.ro/CC10/Sbiera.pdf> (accesat în data de 1 martie 2021).